

7. MILJÖMÅL OCH MILJÖBALKENS HÄNSYNSREGLER

7.1 NATIONELLA MILJÖMÅL

I arbetet mot en hållbar utveckling för att skydda människors hälsa, bevara den biologiska mångfalden, hushålla med uttaget av naturresurser samt att skydda natur och kulturlandskap antog riksdagen 15 nationella miljö kvalitetsmål i april 1999.

Miljömålen beskriver de egenskaper som vår natur- och kulturmiljö måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara ekologiskt hållbar.

De 15 miljö kvalitetsmålen är:

1. Frisk luft
2. Grundvatten av god kvalitet
3. Levande sjöar och vattendrag
4. Myllrande våtmarker
5. Hav i balans samt levande kust och skärgård
6. Ingen övergödning
7. Bara naturlig försurning
8. Levande skogar
9. Ett rikt odlingslandskap
10. Storslagen fjällmiljö
11. God bebyggd miljö
12. Giftfri miljö
13. Säker strålmiljö
14. Skyddande ozonskikt
15. Begränsad klimatpåverkan

Av ovanstående miljö mål är 4, 8, 9, 10 och 14 inte tillämpbara i detta. Nedan beskrivs miljö målen översiktligt och hur Ådalsbanan generellt samt på delsträckan genom Sundsvall påverkas.

1 Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

En övergång från vägtrafik till järnväg och kollektiva transportmedel minskar utsläpp av föroreningar till luften. Ådalsbanan och Botniabanen är ett viktigt steg mot ett miljöanpassat transportsystem längs Norrlandskusten.

2 Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Grundvatten kan påverkas av projektet i alla alternativen. Alternativ S3 är det alternativ som ev kan motverka målet mest med anledning av att tunneln går under den undre grundvattenytan och ev pumpvatten vid tunneldrivning kan vara förorenat. Pumpvattnet kommer att släppas i vattendrag med förbindelse till Selångersån som är av riksintresse för naturvården. Alternativet medför en tillfällig grundvattenavsänkning som kan påverka vattnet som resurs. Störst påverkan sker under byggtiden, vilket kan undvikas med åtgärder.

3 Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljö värden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Alternativ R1 motverkar miljö målet genom att Sidsjöbäcken kommer att grävas om. Övriga alternativ kan ev motverka miljö målet om förorenat vatten släpps ut i vattendrag.

4 Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Våtmarkerna värderas och skyddas i största möjliga utsträckning vid byggandet av järnvägen. Åtgärder vidtas för att bibehålla de hydrologiska funktionerna hos våtmarkerna.

Miljö målet berörs ej.

5 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Alternativ S3 kan ev motverka miljö målet vid utsläpp av förorenat vatten.

6 Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Miljö målet berörs ej.

7 Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i tekniska material eller kulturföremål och byggnader.

En övergång från vägtrafik till järnväg och kollektiva transportmedel minskar utsläpp av försurande ämnen till luft och mark.

8 Levande skogar

Skogens och skogsmarken värde för biologisk mångfald och produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljö värden och sociala värden värnas.

Miljö målet berörs ej.

9 Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljö värdena bevaras och stärks.

Miljö målet berörs ej.

10 Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Miljö målet berörs ej.

11 God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Miljömålet både gynnas och motverkas av alternativen. I Nollalternativet och R1 skapas barriärer och trafikökningen ger ett ökat buller längs spåret. Tunnelalternativen innebär en förbättring av boendemiljöerna avseende buller. Både alternativ R1 och S1 innebär stor påverkan på Stenstaden som är av riksintresse för kulturmiljövården. S3 skapar minst barriärer genom Sundsvall.

12 Giffri miljö

Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Under byggande och drift av järnvägen begränsas användningen av kemikalier och då används de miljömässigt bästa alternativen.

13 Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.

De elektromagnetiska fälten kring banan är av liten omfattning.

14 Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Miljömålet berörs ej.

15 Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska, i enlighet med FN's ramkonvention för klimatsförändringar, stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att detta globala mål kan uppnås.

En övergång från vägtrafik till järnväg och kollektiva transportmedel minskar utsläpp av växthusgaser till luften.

7.2 REGIONALA MILJÖMÅL

Ett förslag till regionala miljömål har tagits fram i sex arbetsgrupper med bred representation. En remissversion med titeln Förslag till miljöstrategi med regionala miljömål, kom i december 2002. De regionala miljömålen utgår från de nationella miljö kvalitetsmålen, länets natur- och kulturmiljö och dess förutsättningar, miljö tillståndet, en beskrivning av strategiska insatsområden och behovet av att lyfta fram en stark Västernorrlandsprofil i arbetet med en ekologiskt hållbar utveckling. För Västernorrland har länsstyrelsen föreslagit att komplettera de 15 nationella miljömålen med det regionala målet ”Bevarad geologisk mångfald”. Storslagen fjällmiljö är inte aktuellt för länet.

De regionala miljömål som givits en mer offensiv Västernorrlandsprofil än de övriga och det nationella genomsnittet är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Levande sjöar och vattendrag
- Giffri miljö
- God bebyggd miljö
- Bevarad geologisk mångfald

De regionala målen är för närvarande på remiss och är därmed inta fastlagda varför de inte redovisas detaljerat här.

7.3 MILJÖBALKEN – ALLMÄNNA HÄNSYNSREGLER

I Miljöbalken 2 kap finns allmänna hänsynsregler som gäller vid alla åtgärder som inte är av försumbar betydelse. Dessa skall följas av alla. Vid tillståndsprövning eller liknande prövning är verksamhetsutövaren skyldig att visa att Miljöbalkens allmänna hänsynsregler följs. Nedan beskrivs de kortfattat.

Hänsynsreglerna är följande: Bevisbörderegeln – 2 kap 1 §

Den som bedriver en verksamhet eller har för avsikt att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska kunna visa att verksamheten kan bedrivas eller själva åtgärden vidtas på ett miljömässigt godtagbart sätt i förhållande till hänsynsreglerna.

Vad gäller prövning om tillåtlighet, godkännande eller dispens är det Banverket som i detta fall skall visa vilka förpliktelser som iaktas med hänsyn till de allmänna hänsynsreglerna i kapitel 2 i Miljöbalken. Järnvägsutredningen är den handling som ställer konsekvenser för olika alternativ mot varandra för prövnings- och beslutstillfället.

Kunskapskravet – 2 kap 2 §

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Underlagsmaterial till järnvägsutredningen har inhämtats genom inläsning av tidigare utredningar, egna fältinventeringar, inhämtande av underlag från bl a länsstyrelsen och kommunen samt genom samråd med myndigheter, organisationer och allmänhet.

Försiktighetsmått – 2 kap 3 §

Försiktighetsprincipen innebär att redan risken för skador och olägenheter medför en skyldighet att vidta åtgärder som behövs för att negativa effekter på hälsa och miljö ska förebyggas, hindras eller motverkas. 3§ innehåller även principen om att förorenaren betalar eller PPP – Polluters Pays Principle och principen om att bästa möjliga teknik skall användas.

Under rubriken Åtgärder i MKB redovisas åtgärder i kommande skeden för att motverka eller eliminera förväntade negativa miljöeffekter.

Lokaliseringsprincipen – 2 kap 4 §

För alla verksamheter och åtgärder som inte är av försumbar betydelse, ska en sådan plats väljas att ändamålet kan nås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och för miljön.

Val av alternativ och utförande görs genom successiv avsmalning och fördjupning av alternativjämförelser, med avseende på bl a miljö, funktion och ekonomi. I förstudie har ett antal möjliga järnvägskorridorer jämförts och några av dem har avförts från vidare studier. I föreliggande järnvägsutredning fördjupas alternativa utföranden inom den kvarvarande järnvägskorridoren.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna – 2 kap 5 §

Hushållningsprincipen innebär att all verksamhet skall drivas och alla åtgärder ske på ett sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen samt avfallet minimeras. Kretsloppsprincipen innebär att det som utvinns ur naturen ska kunna användas, återanvändas, återvinnas och bortskaffas på ett uthålligt sätt med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas.

Järnvägsutredningen beskriver de olika alternativens konsekvenser på ett sådant sätt att hushållningsprinciper kan prövas på en översiktlig

nivå. I kommande skeden fördjupas utredningen och mer noggranna bedömningar kan göras.

Produktvalsprincipen – 2 kap 6 §

Produktvalsprincipen (utbytesregeln) innebär att alla ska undvika att använda eller sälja kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan innebära risk för människors hälsa eller miljön, om produkterna kan ersättas med andra, mindre farliga produkter.

Dessa frågor utreds endast översiktligt i järnvägsutredningen, men behandlas noggrannare i kommande järnvägsplan och bygghandling. I järnvägsutredningen behandlas översiktligt material och materialtillgång.

Skälighetsregeln – 2 kap 7 §

Kraven på hänsyn skall vara miljömässigt motiverade utan att vara orimliga att uppfylla. Hänsynsreglerna skall tillämpas efter en avvägning mellan nytta och kostnader.

Järnvägsutredningen är ett av underlagen för att kunna göra en tidig skälighetsavvägning. I järnvägsutredningens samlade bedömning redovisas Miljökonsekvens på ett sådant sätt att beslutsfattare kan göra en skälighetsavvägning. er, funktion, anläggningskostnad, samhällsekonomi och teknisk standard

Skadeansvar – 2 kap 8 §

Innebär att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt Miljöbalken 10 kap.

I järnvägsutredningen redovisas förslag för att avhjälpa och motverka att skada eller olägenhet uppkommer. Om skador och olägenheter ändå uppstår ansvarar Banverket för att avhjälpa eller ersätta dessa i enlighet med gällande lagstiftning.

8. SAMLAD BEDÖMNING

På grund av tidsbrist har del denna del av utredningen blivit klar till utställningen. Banverket lämnar därför utredningen till remissinstanserna utan att ange egna bedömningar och värderingar. Banverket vill dock betona att allt faktaunderlag finns med i utredningen.